

G.J. Dijkstra

i.s.m. G. Moes en T. Moes-van Goor

JACHTOPZIENER WILLEM EISING

In het Nieuwsblad voor Beilen van 5 februari 2002 schreef ik in de rubriek Verleden Tied een bijdrage over jachtopziener Willem Eising uit Holthe.

In het Nieuwsblad voor Beilen van 4 februari 1927 had ik gelezen, dat jachtopziener W. Eising uit Holthe zijn zilveren jubileum als jachtopziener vierde. In 1902 was hij als jachtopziener aangesteld. In het blad De Nederlandsche Jager werd een foto van hem geplaatst met een uitvoerig artikel over zijn werkzaamheden als jachtopziener. Op mijn vraag wie meer informatie over hem had, reageerden Geert en Trijn Moes uit Beilen. Geert Moes is een kleinzoon van Willem Eising. Van hen ontving ik meer informatie en fotomateriaal. Via Albert Oosting uit Beilen wist Trijn Moes bij de Koninklijke Nederlandse Jagers Bond een kopie van het bewuste artikel te krijgen.

25 Jaar Wildschut

De titel van het artikel over Willem Eising in het blad *De Nederlandsche Jager* luidde: 'Willem Eising te Holthe gem. Beilen 25 Jaar Wildschut'. De schrijver maakte de bijdrage onder het pseudoniem Moustache.

In het artikel werd Eising als een geboren jacht-opzichter beschreven. Moustache: 'Moeder natuur had hem alles geschonken wat nodig was om de moeilijke taak van wildschut naar behoren te verrichten.'

Volgens Moustache waren er in Nederland vele brave, ijverige jachtopzichten, op wie niets viel aan te merken, maar die niettemin geen ontzag wekten bij het stropersvolk en aan wier blikken nog heel wat roofwild ontging. Moustache: 'Dat waren jagers die niet uit het veld haalden, wat er in zat.' Met deze ietwat cryptische zin wil Moustache aangeven, dat Willem Eising er altijd voor zorgde,

dat de wildstand in zijn jachtgebied goed voor de 'heren jagers' was. Daar was uiteraard eigen belang bij. Zijn broodheren moesten immers tevreden over hem zijn.

Eising had nu al 25 jaar bewezen, dat hij tot de beste jachtopzichten behoorde. Hij was een jager in hart en nieren, die het jachtbedrijf door en door kende, die zijn wild kende en wist wie de vele vijanden waren, die het wild belaagden.

Dankzij zijn ijver, energie en vooral kunde wist Willem Eising de vele vijanden van zijn veld te bestrijden en dat niet op een terreintje van een paar honderd bunder, maar over een groot gebied.

Onder de stropers in de gemeente Beilen en Westerbork en aangrenzende gemeenten stond hij bekend als het 'mannetje van Holthe'. De stropers hadden veel eerbied en ontzag voor hem. Zij vreesden hem.

Hij kende ze allemaal, de 'tweebenige stropers'.

Willem Eising met een door hem geschoten das

Hij wist welke listen zij bedachten en was altijd daar, waar de stropers hem in 't minst verwachtten. Hij stak altijd een stokje voor de best be- raamde plannen.

Eising was onverschrokken in zijn optreden. Hij deinsde nergens voor terug. Men pleegde nau- welijks verzet tegen hem, wanneer men was betrapt. Wie zich aan zijn wild vergreep, ver- greep zich aan hem.

In de kerktoren

Ook Klazinus Gils uit Holthe is een kleinzoon van Willem Eising. Hij heeft zijn grootvader goed gekend. Hij vertelde Geert Moes, dat zijn grootvader regelmatig in de kerktoren klom en dan vanuit deze hoge stek naar het zuiden tuurde om te zien of men in zijn veld bezig was om met lichtbakken wild te schieten.

Vrieling

J.L. Paping vertelde ons een verhaal, hoe jachtopziener Eising zijn grootvader op heter-

daad betrapte bij het stropen. Hij had het verhaal van zijn moeder gehoord.

“Mijn grootvader, Gerrit Vrieling uit Zweeloo, kocht omstreeks 1896 een boerderij achter op Emelangen. In de jaren twintig werd langs deze boerderij het Linthorst Homankanaal gegraven. In 1916 liet Gerrit Vrieling een nieuwe boerderij bouwen langs de weg van Makkum/Holthe naar Wijster. Het land waarop de boerderij kwam te staan, was heideveld en moest worden ontgon- nen. Deze boerderij (Beilerweg 20) wordt nu bewoond door G. Vrieling.

De oude boerderij op Emelangen werd eerst nog een viertal jaren verhuurd. Ook mijn ouders hebben er twee jaar gewoond. Ik ben er gebo- ren. In 1923 werd het grootste gedeelte van de boerderij afgebroken, omdat het Linthorst Homankanaal vlak langs de voormalige boerde- rij werd gegraven. In die tijd hebben de ouders de boerderij gebouwd, waar ik nu nog met mijn dochter woon (Beilerweg 22).

Als er werd gestroopt, dan gebeurde dat in het land achter de boerderij en hielp het hele gezin mee: vader Vrieling, zijn dochter en twee zonen. Gerrit Vrieling stelde zich dan verdekt op in een loerhut achter in het land. Meestal werd er op patrijzen geschoten. Zijn dochter en zonen lie- pen vervolgens over de akkers in zijn richting om de patrijzen op te jagen. Vrieling kon ze dan vanuit zijn loerhut afschieten. Met één schot hagel raakte hij meestal verscheidene patrijzen. Vrieling was bijvoorbeeld niet te spreken als hij met één schot maar één patrijs had doodgescho- ten. Elk schot hagel moest minstens drie patrij- zen opleveren.

Op een morgen omstreeks 1916 zou er weer gestroopt moeten worden. De kinderen moesten in het heideveld van Nicolaas Bos dat achter de boerderij langs lag, het wild opdrijven. In dat heideveld stond ook een loerhut, waar Vrieling meestal dekking zocht om het opgedreven wild te kunnen schieten. Toen hij die morgen met het geweer in zijn hand in het gat wilde springen om dekking te zoeken, zag hij tot zijn schrik jachtopziener Eising in de loerhut zitten. Eising had hem opgewacht. “Zie zo,” zei Eising, “nu heb ik je dan toch te pakken. Ik zou maar gauw

Twee foto's van de boerderij die door Gerrit Vrieling in 1896 werd gekocht. De foto's zijn omstreeks 1955 gemaakt vlak voordat de boerderij is afgebroken. Het grootste gedeelte van deze boerderij was al in 1923 afgebroken.

maken, dat je thuiskwam, als ik je was. Ik kom zo bij je." Vrieling zei niets, draaide zich om en liep met zijn geweer op de rug terug naar zijn huis. In de schuur van zijn boerderij verstopte hij het geweer in de paardenhakselkist en ging aan de keukentafel zitten in afwachting van wat er zou gebeuren. Eising had immers gezegd, dat hij kwam. Enkele minuten later kwam Eising. Hij nam rustig plaats aan de keukentafel. Na een moment van ijzige stilte begon het gesprek. Er werd over van alles en nog wat gesproken, maar niet over stropen.

Nadat hij zijn tweede kom koffie had leeggedronken, brak er weer een moment van stilte aan. Eising die het lege bakkie koffie nog in zijn ene hand had, liet zijn blik glijden van de keukentafel naar Vrieling. Hij keek hem vervolgens recht in de ogen en zei: "Vrieling, je weet natuurlijk wel waar ik voor kom. Ik heb je al een hele tijd in de gaten gehouden, maar ik kon je niet te pakken krijgen. Nu heb ik je dan toch. Ik wil er niet veel over zeggen, als je mij nu belooft nooit meer te stropen, zal ik het door de vingers zien."

Vrieling beloofde Eising nooit meer te stropen en daarmee was de zaak voor beide mannen eenvoudig afgedaan. Zelfs het geweer van Vrieling werd door Eising niet in beslag geno-

men. Vrieling hield zich aan zijn woord. Hij heeft nooit meer gestroopt. De aardigheid was er voor hem voorgoed af.

Patrijzen

Het stropen was voor Gerrit Vrieling weliswaar een sport geweest, maar het bracht ook nog wat extra geld in het laatje. Zo ging de dochter van Vrieling vaak met de geschoten patrijzen of hazen naar Beilen en verkocht ze daar aan vaste klanten. Eén van hen was Kooistra, de directeur van de boterfabriek.

Patrijzen werden niet alleen geschoten, maar ook gestrikt. De strikken werden gemaakt van haar van een ruïn die ouder moest zijn dan zes jaar. Van zo'n paard was het haar namelijk dikker. Als Vrieling dergelijke strikken zette, maakte hij een voergoot waaromheen de strikken werden opgesteld. Wanneer de patrijzen het voer kwamen oppikken, kregen ze de kop in de lussen van de strikken. Maar na de ontmoeting met Eising was ook het zetten van strikken voorbij.

Wildrijckdom

De omgeving van Beilen was in het begin van de 20ste eeuw vermaard om haar wildrijckdom.

Moustache schreef in zijn artikel, dat de goede faunastand te danken was aan de aanwezigheid van jachtopziener Willem Eising.

Moustache: 'Vraagt ge Willem naar den stand van zijn wild, dan weet hij u dat precies op te geven. Elk paartje patrijzen kent hij en hij weet waar ze huizen.

Wordt zijn wild belaagd, hij weet het, want een voetstap of een verdacht voetspoor van een strooper, twee- of vierbeenig, ontgaat zijn blikken niet.

Hij heeft oogen als een roofvogel, hij heeft een neus fijner dan die van een hoenderhond, hij heeft een vijfde zintuig: hij heeft flair. Ze behoeven hem niet te komen waarschuwen voor dreigend gevaar, want hoe 't in hemelsnaam mogelijk is, Willem weet even goed wat er aan de hand is aan de grenzen, ja over de grenzen van zijn veld, als in de onmiddellijke nabijheid van zijn woning.'

Jachtseizoen

Het jachtseizoen werd in de twintiger jaren van de vorige eeuw in de maand september geopend. In het *Nieuwsblad voor Beilen* van 15 september 1922 werd een opgave gegeven van het geschoten wild op de eerste jachtdag. 200 Beesten werden doodgeschoten: 40 hazen, 1 konijn, 154 patrijzen, 3 korhoenders, 1 kwartel en 1 eend.

Van het aantal geschoten dieren werden er 151 geschoten door 13 jagers: Piet Smit, Willem Kuik, Gebroeders Boer, R. Bos en J. Heijting, Jac. Doornbos, J. Nijmeijer, H. van Bergen, J. Lambeek, J. Hunze, R. Brunsting en R. Hadders. Dokter A. Prins ging op deze eerste jachtdag met zijn 'eigen gezelschap' op jacht. Samen schoten zij 49 patrijzen.

In het bericht in de krant werd vermeld, dat de wildstand in de gemeente in het noorden beter was dan in het zuiden.

Een dag later was het resultaat van de jacht ook goed, aldus een bericht in het *Nieuwsblad voor Beilen*.

Het geschoten wild kon men aan middenstanders verkopen. Lammert Nijboer riep in een advertentie van 8 september 1922 de 'Heeren Jagers' op het geschoten wild aan hem te verko-

pen: 'Evenals vorige jaren koopt ondergeteekende alle soorten wild tegen de HOOGSTE PRIJZEN'. Tevens verkocht hij verschillende patronen tegen de LAAGSTE prijzen.

Hoewel ik in de kranten van 1922-1923 en die van 1926-1927 geen gegevens over stroperijen vond, las ik in een advertentie, dat pachter S. Bos van 't jachtgedeelte van 't Staatsgedeelte bij Spier f. 10,- beloning aan de jachtopzienaers gaf voor elke bekeuring in zijn jachtveld.

Vossen

Moustache complimenteerde Eising vervolgens met het feit, dat deze had weten te voorkomen dat er in zijn jachtgebied veel vossen kwamen. Moustache had het evenals Eising niet begrepen op dit roodwild, getuige zijn opmerking dat het veld in plaats van nuttig wild rijk zou zijn geworden aan vossen.

Moustache had enkele jaren daarvoor een verhaal van Willem Eising gehoord, hoe deze er in het begin van de 20ste eeuw in was geslaagd om een groot aantal vossen dood te schieten. Wat was het geval? De eigenaren van de bossen bij Spier

Willem Eising met zijn jachthond

die geen jagers waren, hadden op hun terreinen een twaalfstal uit Duitsland geïmporteerde vossen losgelaten. Veertien dagen later kwam iemand Willem Eising waarschuwen, dat er in de omgeving van Spier vossen waren gezien.

Op de vraag van Eising, wanneer hij ze had gezien, antwoordde de man: "Eergisteravond." "Nou," zei Eising, "Die zal je nooit meer horen blaffen man. Kun je zwijgen, dan zal ik je wat laten zien. Ga maar mee."

Langs een laddertje klommen de beide mannen naar de zolder. Wat de man daar zag, deed hem onthutst de handen in elkaar slaan. Elf vossen hingen netjes op een rij. Zij waren alle gevallen door het zelden falend schot van Eising.

Hoe dat in zijn werk was gegaan?

Eising die ook wel buiten zijn terrein op verkenning ging, had in de buurt van de Spieringerbossen een vossenprent gevonden. Een enorme onrust maakte zich van hem meester. Hij ging vlug naar huis en vroeg zijn vrouw een flink aantal boterhammen voor hem gereed te maken. Toen dat gebeurd was, stak hij zijn proviand in zijn ene jaszak en een 25-tal patronen in de andere, schouderde zijn geweer en vertrok van Holthe in de richting van Spier.

Toen hij begon te speuren, vond hij tal van sporen van de uitgehongerde vossen. Hij kreeg een ingeving en voerde zijn plan fluks uit.

Hij schoot een konijn en maakte in het beest een inkerving, zodat het warme geweide open lag. Hij bond het konijn aan een touw en sleepte het op een vijftal pas achter zich aan.

Na nauwelijks tien minuten het konijn kris kras door het bos te hebben gesleept, had één der vossen de heerlijke verwaaiing al in de neus gekregen en kwam het uit de dekking met het oogmerk zich te goed te doen. Deze nieuwsgierigheid moest de vos met de dood bekopen en zo volgde geleidelijk de rest, waarbij Willem Eising een paar maal kans kreeg een doublet (= een tweetal) te schieten, waarvan hij profiteerde, zodat Eising tegen de morgen, de heldere maan was die nacht zijn bondgenoot geweest, met alle elf vossen, netjes op een rij op een wagen gelegd, in Holthe terugkwam.

Moustache complimenteerde de Holther jacht-

opziener met het feit, dat hij de wildstand in de omgeving voor een grote ramp had behoed.

Op jacht

Ben je met Eising op jacht, dan behoef je niet te vragen wat nu te doen? Moustache: 'Eising heeft de leiding en als ge het beoordeelen kunt, zult ge onmiddellijk beseffen, dat die in kundige handen is. Als de hoenders ongenaakbaar zijn, wat in Drente nog al eens het geval is, dan weet Eising wel raad en waar hij de geweren aanstelt, daar komen de kluchten (= een vlucht vogels) overstrijken, zoo waar als twee keer twee vier is. Dat weet hij precies, want hij kent zijn wild en ook diens gangen.'

Holtherveld

Het jachtrecht van het Holtherveld was in het begin van de 20ste eeuw vaak in andere handen overgegaan, wat voor de wildstand niet bevorderlijk was. Het was Eisings verdienste dat hij deze weer op peil heeft gebracht.

Onderscheiding

Door zijn ijver en trouwe plichtsbetrachting, maar vooral door zijn kunde en vakmanschap was Eising een voortreffelijke jachtopziener die zijn vak grondig kende. Voeg daar zijn flair nog aan toe en men weet, dat het wild onder zijn hoede volkomen veilig is.

Door de Nederlandse vereniging van jacht-opzichters, waarvan Eising lid was, werd hem de vergulde zilveren dienstmedaille voor 25-jarige trouwe dienst met bijbehorend brevet op 28 januari 1927 uitgereikt.

Nieuwsblad voor Beilen

Uit het artikel in het *Nieuwsblad voor Beilen* blijkt, dat Willem Eising een goed beheerder van zijn jachtveld was. Hij ging met de 'heren jagers' vaak op jacht en beleefde met hen verscheidene avonturen. De dag van zijn jubileum werd door 'zijn patroons, verschillende heren jagers en zijn collega's' tot een onvergetelijke dag gemaakt.

Volgens het bericht in het *Nieuwsblad voor Beilen* verstond Eising zijn vak terdege en oefende hij het op humane, maar vastberaden wijze uit.

Een familiefoto van het gezin van Willem Eising. De foto is genomen ter ere van het 35-jarig huwelijksfeest. Op de foto staan afgebeeld: achterste rij, vanaf links: Alberdiena, Roelofje, Willem, Albert, Willempje, Diena. Op de tweede rij (zittend), vanaf links: Geesje, Willem Eising, Roelofje Eising-Vredeveld en Diena. Vooraan zitten de beide jongste kinderen, vanaf links: Wilhelmina Roelina en Aaltje.

Wie was Willem Eising?

Willem Eising was op 25 september 1874 geboren. Zijn ouders waren Roelof Eising en Willemtjen Jonkers.

Op 7 september 1894 was Willem Eising te Beilen in het huwelijk getreden met Roelofje Vredeveld. Zij was op 9 januari 1872 geboren. Uit het huwelijk van Willem Eising en Roelofje Vredeveld werden de volgende kinderen geboren:

- Willempje, geboren 17 december 1894; overleden 2 oktober 1899;
- Geesje, geboren 29 oktober 1896; overleden 22 juli 1992;
- Diena, geboren 9 november 1898; overleden 1 december 1982;
- Willempje, geboren 18 november 1900; overleden 25 mei 1977;
- Alberdiena, geboren 10 maart 1903; overleden 13 november 1979;
- Roelofje, geboren 15 april 1905; overleden 5

januari 1971

- Hilligje, geboren 8 april 1907; overleden 27 september 1983;
- Willem, geboren 12 mei 1910; overleden 16 november 1989;
- Albert, geboren 28 februari 1913; overleden 11 augustus 1997;
- Wilhelmina Roelina, geboren 30 april 1915; overleden 28 februari 1985;
- Aaltje, geboren 26 november 1917; overleden 15 oktober 1971.

Willem Eising heeft aanvankelijk in Holthe gewoond, waar zijn kleinzoon Wim Moes jarenlang een garage heeft gehad. Later verhuisde hij naar Beilen, waar hij in de Molenstraat en in de Torenlaan heeft gewoond. Roelofje Vredeveld overleed op 13 november 1948. Een paar maanden later, op 2 maart 1949, overleed Willem Eising. Het echtpaar Eising ligt begraven op het kerkhof aan de Torenlaan.

Artikel:

- Aan de totstandkoming van dit artikel hebben meegewerkt K. Gils, G. Moes, T. Moes-van Goor en J.L. Paping. Dankzij de medewerking van de Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging kwamen wij in het bezit van een kopie van het artikel over Willem Eising uit het blad De Nederlandsche Jager.

Foto's:

- De foto's op de bladzijden 14, 16 en 18 zijn van G. Moes. De twee foto's op bladzijde 15 zijn van J.L. Paping.